

Kristianstads renhållning AB
Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktige

Granskning av representation i Kristianstads renhållning AB

På uppdrag av de lekmannarevisorerna i Kristianstads renhållning har PwC genomfört en granskning av hanteringen av representation. Efter genomförd granskning bedömer vi att styrelsen i Kristianstads Renhållning AB till övervägande del har en tillräcklig intern kontroll avseende representation. Vi baserar vår bedömning på att:

- Styrelsen har antagit en representations policy som håller sig inom ramen för den policy som kommunfullmäktige antaget och som omfattar de generella principer på vad som utgör representation ur ett skatteperspektiv.
- Bolaget har även tagit fram en rad olika riktlinjer och interna dokument som beskriver hur representation ska hanteras men det saknas inom vissa områden konkreta riktlinjer avseende den skattemässiga hanteringen av representationskostnader.

Vi vill i sammanhanget lyfta fram följande rekommendationer:

- *Förtydligande* i riktlinjer och i anvisningar gällande vilka beloppsgränser som finns tillgängliga från Skatteverket och den skattemässiga hanteringen därav för att i största möjliga mån säkerställa att bolagen efterlever gällande rätt.
- *Säkerställa* årligen att policydokumenten och riktlinjerna är uppdaterade med de senaste rekommenderade beloppsbegränsningar från Skatteverket för att säkerställa korrekta skattemässiga avdrag.
- I förekommande fall dokumentera externa rådgivares rapporter som bilaga till riktlinjerna för att säkerställa att samtlig berörd personal har tillgång till rapporterna.

Granskningsrapporten överlämnas till styrelsen för Kristianstads renhållning AB för beaktande och till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för kännedom.

För lekmannarevisorerna i Kristianstads renhållnings AB

Göran Sevebrant
Ordförande

Göran Wagermark
Vice ordförande

Granskning av representation i C4 energi AB

På uppdrag av de lekmannarevisorerna i C4 energi AB har PwC genomfört en granskning av hanteringen av representation. Efter genomförd granskning bedömer vi att styrelsen i C4 energi AB till övervägande del har en tillräcklig intern kontroll avseende representation. Vi baserar vår bedömning på att:

- Styrelsen har antagit en representations policy som håller sig inom ramen för den policy som kommunfullmäktige antaget och som omfattar de generella principer på vad som utgör representation ur ett skatteperspektiv.
- Bolaget har även tagit fram en rad olika riktlinjer och interna dokument som beskriver hur representation ska hanteras men det saknas inom vissa områden konkreta riktlinjer avseende den skattemässiga hanteringen av representationskostnader.

Vi vill i sammanhanget lyfta fram följande rekommendationer:

- *Förtydligande* i riktlinjer och i anvisningar gällande vilka beloppsgränser som finns tillgängliga från Skatteverket och den skattemässiga hanteringen därav för att i största möjliga mån säkerställa att bolagen efterlever gällande rätt.
- *Förtydligande* till anställda som hanterar representation i organisationerna gällande vilka underlag som skall upprättas samt lämnas för att säkerställa att representationskostnader hanteras enhetligt.
- *Säkerställa* årligen att policydokumenten och riktlinjerna är uppdaterade med de senaste rekommenderade beloppsbegränsningar från Skatteverket för att säkerställa korrekta skattemässiga avdrag.

Granskningsrapporten överlämnas till styrelsen för C4 energi AB för beaktande och till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för kännedom.

För lekmannarevisorerna i C4 energi AB

Göran Sevebrant
Ordförande

Göran Wagermark
Vice ordförande

AB Kristianstadsbyggen
Kommunstyrelsen
Kommunfullmäktige

Granskning av representation i AB Kristianstadsbyggen

På uppdrag av de lekmannarevisorerna i AB Kristianstadsbyggen har PwC genomfört en granskning av hanteringen av representation. Efter genomförd granskning bedömer vi att styrelsen i AB Kristianstadsbyggen till övervägande del har en tillräcklig intern kontroll avseende representation. Vi baserar vår bedömning på att:

- Styrelsen har antagit en representations policy som håller sig inom ramen för den policy som kommunfullmäktige antaget och som omfattar de generella principer på vad som utgör representation ur ett skatteperspektiv.
- Bolaget har även tagit fram en rad olika riktlinjer och interna dokument som beskriver hur representation ska hanteras men det saknas inom vissa områden konkreta riktlinjer avseende den skattemässiga hanteringen av representationskostnader.

Vi vill i sammanhanget lyfta fram följande rekommendationer:

- *Förtydligande* i riktlinjer och i anvisningar gällande vilka beloppsgränser som finns tillgängliga från Skatteverket och den skattemässiga hanteringen därav för att i största möjliga mån säkerställa att bolagen efterlever gällande rätt.
- *Förtydligande* till anställda som hanterar representation i organisationerna gällande vilka underlag som skall upprättas samt lämnas för att säkerställa att representationskostnader hanteras enhetligt.
- *Säkerställa* årligen att policydokumenten och riktlinjerna är uppdaterade med de senaste rekommenderade beloppsbegränsningar från Skatteverket för att säkerställa korrekta skattemässiga avdrag.

Granskningsrapporten överlämnas till styrelsen för AB Kristianstadsbyggen för beaktande och till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för kännedom.

För lekmannarevisorerna i AB Kristianstadsbyggen

Göran Sevebrant
Ordförande

Göran Wagermark
Vice ordförande

Revisionsrapport

Granskning av representation

Kristianstads Kommuns helägda- bolag

*Projektledare
Mattias Johansson
Certifierad kommunal
revisor och auktorise-
rad revisor*

*Lena Salomon
Certifierad kommunal
revisor*

*Ola Persson
Momsspecialist*

*Sara Rejnefelt
Revisor*

November 2018

Innehåll

Sammanfattning	3
1. Inledning	4
1.1. Bakgrund.....	4
1.2. Syfte och Revisionsfrågor.....	4
1.3. Revisionskriterier.....	4
1.4. Kontrollmål.....	4
1.5. Avgränsning.....	4
1.6. Metod.....	5
2. Skatteregler kring representation	6
2.1. Allmänt om representation.....	6
2.2. Förmånsbeskattning.....	6
2.3. Inkomstskatt och moms.....	6
3. Iakttagelser och bedömningar	8
3.1. Representationspolicy Kristianstads kommun.....	8
3.2. Är styrelsens i C4 Energis interna kontroll avseende representation tillräcklig? 8	8
Kontrollmål 1: Har bolagsstyrelserna tillräckliga rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls?.....	8
3.2.1. Iakttagelser.....	8
Kontrollmål 2: Efterlevs gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området?.....	8
3.2.2. Iakttagelser.....	8
3.2.3. Stickprovsurval C4 Energi AB, C4 Elnät AB samt Kristianstads Biogas AB.....	9
3.2.4. Bedömning.....	9
3.3. Är styrelsens i AB Kristianstadsbyggens interna kontroll avseende representation tillräcklig?.....	10
Kontrollmål 1: Har bolagsstyrelserna tillräckliga rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls?.....	10
3.3.1. Iakttagelser.....	10
Kontrollmål 2: Efterlevs gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området?.....	11
3.3.2. Iakttagelser.....	11
3.3.3. Stickprovsurval AB Kristianstadsbyggen.....	11
3.3.4. Bedömning.....	12
3.4. Är styrelsens i Kristianstads Renhållnings ABs interna kontroll avseende representation tillräcklig?.....	13
Kontrollmål 1: Har bolagsstyrelserna tillräckliga rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls?.....	13
3.4.1. Iakttagelser.....	13

Kontrollmål 2: Efterlevs gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området?.....	13
3.4.2. Iakttagelser	13
3.4.3. Stickprovsurval Kristianstads Renhållnings AB.....	14
3.4.4. Bedömning.....	14
4. Revisionell bedömning.....	16
4.1. Bedömningar av kontrollmål och revisionsfråga	16
4.1.1. Är styrelsernas interna kontroll avseende representation tillräcklig?	16
4.1.2. Avstämning av kontrollmål för C4 Energi AB	17
4.1.3. Avstämning av kontrollmål för AB Kristianstadsbyggen	18
4.1.4. Avstämning av kontrollmål för Kristianstads Renhållning AB	19
4.2. Rekommendationer.....	20

Sammanfattning

På uppdrag av lekmannarevisorer revisorerna i Kristianstads kommun har PwC granskat hanteringen av representation. Granskningens revisionsfråga har varit att bedöma om styrelsernas interna kontroll, i C4 Energi AB, AB Kristianstadsbyggen och Kristianstads Renhållning AB, avseende representation är tillräcklig?

Efter genomförd granskning bedömer vi att samtliga bolagsstyrelser till övervägande del säkerställt en tillräcklig internkontroll avseende representation i bolagen.

Vi grundar vår bedömning på att de granskade styrelserna följt de anvisningar som kommunfullmäktige gett. De granskade styrelserna har godkänt en representationspolicy på övergripande nivå. Flera av de granskade styrelserna har konkretiserat sin policy i riktlinjer som är mer lättanvända för bolagen och kommit en bra bit i sitt arbete med dokumentationen även om det kvarstår arbete. Framförallt saknas konkreta riktlinjer avseende den skattemässiga hanteringen av representationskostnader.

Bedömningen grundas även på att för samtliga bolag bedöms ett kontrollmål vara uppfyllt och ett delvis uppfyllt.

För att utveckla och stärka styrelsernas interna kontroll gällande representation *rekommenderar* vi nedan åtgärder:

- *Förtydligande* i riktlinjer och i anvisningar gällande vilka beloppsgränser som finns tillgängliga från Skatteverket och den skattemässiga hanteringen därav för att i största möjliga mån säkerställa att bolagen efterlever gällande rätt.
- *Förtydligande* till anställda som hanterar representation i organisationerna gällande vilka underlag som skall upprättas samt lämnas för att säkerställa att representationskostnader hanteras enhetligt.
- *Säkerställa* årligen att policydokumenten och riktlinjerna är uppdaterade med de senaste rekommenderade beloppsbegränsningar från Skatteverket för att säkerställa korrekta skattemässiga avdrag.
- I förekommande fall dokumentera externa rådgivares rapporter som bilaga till riktlinjerna för att säkerställa att samtlig berörd personal har tillgång till rapporterna.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Lekmannarevisorerna i C4 Energi AB, AB Kristianstadsbyggen och Kristianstads Renhållnings AB har utifrån sin bedömning om väsentlighet och risk beslutat att granska hanteringen av representation. Revisorerna har gett PwC i uppdrag att utföra granskningen.

1.2. Syfte och Revisionsfrågor

Syftet med granskningen är att besvara följande revisionsfråga för respektive bolag:

Är styrelsens i C4 Energis interna kontroll avseende representation tillräcklig?

Är styrelsens i AB Kristianstadsbyggens interna kontroll avseende representation tillräcklig?

Är styrelsens i Kristianstads Renhållnings AB:s interna kontroll avseende representation tillräcklig?

1.3. Revisionskriterier

De kriterier som berörs är:

- Riktlinjer och regler som kommunfullmäktige och/eller kommunstyrelsen beslutat om
- System och rutiner för intern kontroll avseende representation som bolagsstyrelserna har beslutat om
- Gällande lagstiftning och skatteverkets regler

1.4. Kontrollmål

Revisionsfrågorna besvaras utifrån följande kontrollmål:

- Har bolagsstyrelserna tillräckliga rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls?
- Efterlevs gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området?

1.5. Avgränsning

Granskningen avser de fall där bolagen står för representation och avgränsas till stickprov på följande konton: konton för representation, gåvor, trivselbefrämjande åtgärder, fika, mat, livsmedel etcetera. Granskningen avgränsas vidare till verifikationer från den 1 september 2017 till den 31 augusti 2018.

1.6. Metod

Granskningen har genomförts genom dokumentgranskning av styrdokument, stickprov enligt ovan samt intervjuer med ledande tjänstemän för bolagen. Stickprov har tagits på representationskostnader ur attestsynpunkt samt skattehänseende angående hanteringen av kostnaden. Den revisionella bedömningen för respektive styrelse baseras enbart på material och intervjuer gjorda med de aktuella bolagen. Intervju har skett med ekonomichef för respektive bolag för C4 Energi AB, AB Kristianstadsbyggen och Kristianstads Renhållnings AB.

Vi har erhållit följande styrande dokument av kommunen:

- *Kommunal författningssamling Nr 392: Riktlinjer för Kristianstads Kommuns representation*
- *Ägardirektiv för C4 Energi AB*
- *Ägardirektiv för AB Kristianstadsbyggen*
- *Ägardirektiv för Kristianstads Renhållnings AB*

Vi har erhållit följande styrande dokument av C4 Energi AB:

- *Representationspolicy*
- *Riktlinjer för uppvaktning och avtackning*

Vi har erhållit följande styrande dokument av AB Kristianstadsbyggen:

- *Riktlinjer för uppvaktning*
- *Representationspolicy för AB Kristianstadsbyggen*
- *Riktlinjer för Lokalhyresgäster*
- *Riktlinjer för 10 årsjubilerande hyresgäster*

Vi har erhållit följande styrande dokument av Kristianstads Renhållning AB:

- *Regler för representation vid Kristianstads Renhållnings AB*

Vi har även erhållit en lista med transaktioner under 2017-09-01 – 2018-08-31 på konton för kostnader avseende kurser, konferenser och utbildning, extern representation och personalrepresentation. Informationen har legat till grund för vår granskning. Transaktionerna har analyserat med avseende på stora belopp samt frekvent använda konton. I detta urval har stickprovsgranskning utförts på 80 kostnader totalt för samtliga bolag. Granskningen bygger på information hämtat från bolagens ekonomisystem. Vi förlitar oss därmed på att systemet genererat fullständig och komplett information och kan inte garantera att information försvunnit eller är felrubricerad.

Rapporten har varit föremål för sakgranskning ekonomichef och VD.

2. Skatteregler kring representation

2.1. Allmänt om representation

Representation brukar delas in i *extern och intern representation*. Med extern representation avses aktiviteter som syftar till att förbättra affärsrelationer med kunder och andra intressenter. Representation som riktar sig utåt mot arbetsgivarens affärsförbindelser räknas därmed som extern representation. För myndigheter kan extern representation t.ex. rikta sig mot samarbetspartner. Med intern representation avses normalt personalfester, interna kurser, informationsmöten med personalen och planeringskonferenser. Det kan även vara diskussioner om budgetering, personalfrågor, inköps- och försäljningspolitik. Hit räknas även personalutflykter och andra trivselaktiviteter, kick-off, grupputveckling och liknande interna möten för företaget, koncernen, myndigheten eller dylikt. Däremot räknas inte möten för information om det löpande arbetet, möten för planering av det löpande arbetet, s.k. arbetsluncher och liknande som intern representation.

2.2. Förmånsbeskattning

För att det inte ska uppstå en skattepliktig förmån för de anställda gäller att aktiviteterna har ett omedelbart samband med den verksamhet som bedrivs. Ett omedelbart samband innebär att inleda eller upprätthålla affärsförbindelser eller samarbeten eller att det avser exempelvis ett jubileum. Det måste således finnas ett syfte med representationen. Några vanliga former av representationer är mat och dryck (lunch, middagar etc.), upplevelser (teaterbesök, idrottsevenemang etc.) eller representationsgåvor. Förmån av fri kost vid extern representation är inte skattepliktig. Detta förutsätter att det är fråga om gemensamma måltidsarrangemang.

För att reglerna om skattefri kost vid intern representation ska gälla krävs att det är fråga om sammankomster som är tillfälliga och kortvariga. En sammankomst anses tillfällig om det inte är fråga om möten som hålls regelbundet med korta mellanrum (varje eller varannan vecka). En sammankomst anses kortvarig om den varar högst en vecka. Förmån av fri kost vid t.ex. en intern kurs är därför skattefri om kursen pågår högst en vecka. I annat fall beskattas kostförmånen. Skatteverket anser att skattefriheten för förmån av fri kost vid intern representation vid informationsmöten och planeringskonferenser kräver att sammankomsterna dokumenteras. Av dokumentationen bör åtminstone framgå i vilket sammanhang mötet eller konferensen hållits, syftet med mötet, innehållet och för vilken/vilka personalgrupper mötet hållits.

2.3. Inkomstskatt och moms

Den 1 januari 2017 infördes nya regler för måltidsrepresentation. Vid inkomstbeskattningen gäller från och med 2017 att utgifter för förtäring inte är avdragsgilla annat än om det är fråga om förfriskningar och annan enklare förtäring som inte kan anses som en måltid och som är av mindre värde. Exempel på enklare förtäring som inte kan anses som en måltid och som är av mindre värde är läskande alkoholfri dryck, kaffe, te respektive kakor, bullar, frukt och en enklare smörgås som inte ersätter en måltid. En kostnad om högst 60 kr exklusive moms per person anses vara enklare förtäring av mindre värde.

Momsmässigt gäller från och med 1 januari 2017 att momsavdrag för mat och dryck, inklusive alkoholhaltiga drycker, i samband med intern eller extern representation får göras på ett underlag om högst 300 kronor exklusive moms per person och tillfälle. Om kostnaden för mat och dryck eller enbart dryck är högst 300 kronor exklusive moms per person och tillfälle, medges avdrag för hela momsen.

Om kostnaden överstiger 300 kronor exklusive moms och avser både mat och alkoholdrycker, ska den andel av underlaget som gäller mat beräknas genom en proportionering utifrån de faktiska kostnaderna exklusive moms för mat respektive alkohol. I vissa fall kan avdraget beräknas enligt en schablon. Beloppsbegränsningen om 300 kronor gäller också för förtäring i samband med demonstrationer och visningar.

För att en bedömning skall kunna göras om en sammankomst utgör representation bör det sparas ett underlag över mötet. Av dokumentationen bör det framgå t ex. deltagarförteckning, inbjudan, program, syfte och innehåll. Om det istället avser exempelvis interna konferenser och liknande är representationsavdragsbegränsningen inte nödvändigtvis tillämplig.

För kringkostnader vid extern och intern representation, till exempel hyra av bord och stolar eller utgifter för musikunderhållning vid en personalfest, tillåts avdrag inkomstskattemässigt med högst 180 kronor exklusive moms per person och tillfälle. Ingående moms är avdragsgill i den utsträckning avdrag medges inkomstskattemässigt. Motsvarande begränsningar gäller för teaterbesök, greenfee och liknande.

3. Iakttagelser och bedömningar

3.1. *Representationspolicy Kristianstads kommun*

Kommunens riktlinjer för representation, uppvaktning och gåvor gäller sedan 1997-10-14 då det antogs av kommunfullmäktige. Riktlinjerna omfattar intern och extern representation, gåvor till anställda och värdskap.

3.2. *Är styrelsens i C4 Energis interna kontroll avseende representation tillräcklig?*

Kontrollmål 1: Har bolagsstyrelserna tillräckliga rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls?

3.2.1. *Iakttagelser*

Styrelsen i C4 Energikoncernen har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen genom att godkänna representationspolicyn som ledningsgruppen tar fram och bedömer sig ha en god inblick i den interna kontrollen eftersom de får tydlig och korrekt återrapportering från bolaget.

Organisationen har en HR ansvarig som även upprättar och uppdaterar gällande policys och riktlinjer gällande representation. Individerna som haft en representationskostnad granskar konteringen och godkänner att kostnaden är korrekt, det lämnas sedan till närmast chef för attest i vissa fall lämnas detta även till HR-ansvarig för attest. Ekonomichefens kostnader attesteras av VD och VD:s kostnader attesteras av ordförande. Det är främst ledningsgruppen eller stabsfunktionen som har representationskostnader. Skulle avsteg från policyn anses nödvändig diskuteras detta med närmast chef innan avsteg görs som ansvarar för att ta det vidare till VD vid behov.

Det finns i dagsläget ingen rutin för när representationspolicyn ska ses över men bolaget framhåller att ändringar görs när det görs ändringar i gällande och tillämpbara lagar. Bolaget framhåller vidare att man försöker se över sina policys årligen för uppdatering. Vidare framhåller HR-ansvarig att det bättre att ha bifogade riktlinjer som är enklare att ändra än representationspolicyn som helhet. Vidare har de anställda som sitter med kontering av representationskostnader en lathund med gällande belopp.

Kontrollmål 2: Efterlevs gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området?

3.2.2. *Iakttagelser*

C4 Energi:s policy för representation, uppvaktning och gåvor gäller sedan 2017-11-16. Policyn omfattar intern och extern representation, gåvor samt uppvaktning- och avtackning till anställda. Vidare omfattar policyn de situationer som normalt uppstår i den löpande verksamheten men är väldigt allmänt författad. Avseende uppvaktning och avtackning hänvisar policyn till specifika riktlinjer.

C4 Energi:s policy avseende representation innehåller inga beloppsgränser. Däremot innehåller riktlinjerna avseende uppvaktning och avtackning till viss del beloppsbegränsningar och allmänt utformade hänvisningar avseende den skattemässiga hanteringen av gåvor och representation. Riktlinjerna innehåller dock inga övriga beloppsgränser för representation som till exempel måltidsrepresentation.

Ekonomiavdelningen har också tillgång till en matris där beloppsbegränsningar och den skattemässiga hanteringen framgår. Matrisen utgör inte ett allmänt underlag till policydokumentet. Policyn och riktlinjerna omfattar allmänt de situationer som normalt uppstår i den löpande verksamheten.

3.2.3. Stickprovsurval C4 Energi AB, C4 Elnät AB samt Kristianstads Biogas AB

För att kunna validera att bolaget följer sina policys, riktlinjer och de skattemässiga reglerna har vi tagit del av transaktioner på kostnadskonton för Avgifter kurser, konferenser och utbildning, Extern representation och Personalrepresentation (konto 59410, 59420, 60710, 60720, 64310, 64350, 7600, 76100, 76110, 76120, 76310, 76320, 76330, 76335, 76340). Totalt under perioden 2017-09-01 till 2018-08-31 är kostnader om 3 583 tkr hänförliga till dessa konton, varav 2 381 tkr hänförligt till C4 Energi AB, 1 154 tkr hänförligt till C4 Elnät AB samt 48 tkr hänförligt till Kristianstads Biogas AB.

Av dessa har ett stickprov om totalt 48 (16 stycken stickprov för respektive bolag) stycken följts upp närmre vilket motsvarar 165 tkr. Urvalet har baserats på beloppsmässigt större fakturor samt i övrigt anmärkningsvärda transaktioner. Urval har följts upp mot underliggande faktura vilken i sin tur har följts upp mot styrande dokument och hantering både redovisningsmässigt och momsmässigt. Vidare har avstämning gjorts att attestordningen efterlevs.

3.2.4. Bedömning

C4 Energi:s policydokument avseende representation omfattar enligt vår bedömning endast allmänna principer för intern och extern representation, redovisning och gåvor. De underliggande riktlinjerna avseende uppvaktning och avtackning ger viss ledning hur representationskostnader ska hanteras skattemässigt.

Enligt vår bedömning är det inte möjligt att endast utifrån de styrande dokumenten säkerställa en korrekt hantering av avdrag för representation och gåvor. Vi rekommenderar att C4 Energi upprättar riktlinjer för samtlig representation och däri ange vid varje tidpunkt gällande beloppsbegränsningar vid måltider, personalfest, aktiviteter med externa parter etc.. Vi rekommenderar också att policydokumentet hänvisar till underliggande riktlinjer. Alternativt rekommenderar vi att C4 Energi:s policy tydligt hänvisar till av Skatteverket publicerat material.

Policydokumentet och eventuella riktlinjer bör ses över årligen för att säkerställa att dokumenten är i enlighet med gällande rätt och hänvisar till relevant material. Den interna matris avseende den skattemässiga hanteringen var vid granskningstillfället inte uppdaterat med aktuella beloppsbegränsningar.

Utöver kommentar enligt ovan är vår bedömning att C4 Energi har ändamålsenliga rutiner beträffande representationskostnader. Vi har vid vår granskning uppfattat att de beloppsbegränsningar Skatteverket publicerat avseende representation har följts av C4 Energi men för att undvika framtida misstag bör dessa beloppsbegränsningar framgå av interna dokument.

Vi har vid i samband med vår stickprovsgranskning noterat att C4 inte följer dessa dokument fullt ut. Följande brister har identifierats:

- Deltagarförteckning har saknats.
- Momsavdragsbegränsning avseende måltidsrepresentation har ej följts fullt ut.

Vi har för kostnader enligt vårt urval inte kunnat erhålla deltagarförteckning vid ett tillfälle. Vi har erhållit information om att representationen genomfördes på bolaget och att samtliga medarbetare var inbjudna. Vi har också uppmärksammat att vid ett julbord kan C4 Energi, baserat på deltagarförteckningen, ha yrkat avdrag för marginellt mer ingående moms än vad som är tillåtet. Det totala ingående momsbeloppet C4 Energi kan ha lyft för mycket uppgår till mindre än 500 kr.

Vi rekommenderar att C4 Energi tillsammans med övrigt räkenskapsmaterial alltid har deltagarförteckning och agendor. Avsaknad av fullständig information, ex. syfte och deltagare, kan påverka C4 Energi:s skattemässiga avdragsrätt.

Övriga stickprov avseende representationskostnader har granskats med tillfredställande resultat.

3.3. Är styrelsens i AB Kristianstadsbyggens interna kontroll avseende representation tillräcklig?

Kontrollmål 1: Har bolagsstyrelserna tillräckliga rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls?

3.3.1. Iakttagelser

Styrelsen sköter den strategiska delen av den interna kontrollen och tar fram riskanalyser, processer och kontrollplaner för den interna kontrollen på bolaget. Styrelsen har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen gällande att godkänna representationspolicyn som ekonomichefen tar fram och bedömer sig ha en god inblick i den interna kontrollen eftersom de får tydlig och korrekt återrapportering från bolaget.

Styrelsen har utsett ekonomichefen som ansvarig för bolagets arbete med den interna kontrollen. Flera olika medarbetare inom bolaget är dock aktiva i arbete med den interna kontrollen gällande representationen. Verksamhetscheferna ansvarar för den interna kontrollen för sina respektive verksamheter och ansvaret grenar ner i organisationen. Ute i organisationen finns ingen uttalad ansvarig för intern kontroll i representationsfrågor utan ansvaret härleds tillbaka till verksamhetschefen för sin verksamhet. Vidare är det oftast verksamhetscheferna som har representationskostnader varpå kommunikation ut i organisationen inte alltid blir väsentligt. Det finns en plan från bolaget sida att ha utbildningar för verksamhetscheferna för att förtydliga och kommunicera hur vissa representationskostnader skall hanteras. AB Kristianstadsbyggen gör löpande stickprov på represen-

tationskostnader och framhåller att förtydligande behöver ske då vissa kostnader hanteras olika. Dock finns det ingen direkt momsproblematik då bolaget är ytterst restriktiva med att dra av moms för representation och i de fall de sker är det till schablonmoms, ca 6%. Vidare ska VD få reda på samtliga representationskostnader och attesterar bland annat ekonomichefens representationskostnader. VDs representationskostnader attesteras av styrelsens ordförande i enlighet med bolagets attestrutin.

Det finns i dagsläget ingen rutin för när representationspolicyn ska ses över men bolaget jobbar med ett förslag på att detta ska göras mer löpande. Vidare framhåller ekonomichefen att det bättre att ha bifogade riktlinjer som är enklare att ändra än representationspolicyn som sådan. Vid framtagandet av policy och riktlinjer så utgår ekonomichefen från Kristianstads Kommuns övergripande representationspolicy, AB Kristianstadsbyggen har sedan valt att förtydliga policyn i riktlinjer. Ekonomichefen menar att riktlinjer med förtydliganden och beloppsgränser gör policyn mer användarvänlig.

Enligt uppgift har det inte gjorts några avsteg från policyn. Skulle avsteg från policyn ske så är det styrelse eller VD som ska besluta om avsteg.

Kontrollmål 2: Efterlevs gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området?

3.3.2. Iakttagelser

Bolagets policy för representation gäller sedan 2000-04-01. Policyn omfattar intern och extern representation, gåvor till anställda och värdskap och överensstämmelse med publicerade rekommendationer från Skatteverket. Därtill tillkommer specifika riktlinjer avseende gåvor till lokalhyresgäster, riktlinjer för 10 årsjubilerande hyresgäster och riktlinjer för uppvaktning. De styrande dokumenten omfattar allmänt de situationer som normalt uppstår i den löpande verksamheten.

Riktlinjerna för lokalhyresgäster och uppvaktning innehåller beloppsgränser för gåvor vid exempel födelsedagar, pension samt för gåvor vid exempel högtider såsom jul. Endast avseende uppvaktning framgår det av riktlinjen hur kostnaden skall hanteras skattemässigt. Det saknas styrdokument gällande övriga representationskostnader däribland den skattemässiga hanteringen av måltider och lättare måltider. Förtydligande avseende måltidsrepresentation har dock skickats ut till berörda på bolaget som har representationskostnader. Mailet inkluderade en bilaga med förtydligande information avseende den skattemässiga hanteringen vid måltidsrepresentation. I intervju med ekonomichef framkom att det är VD, Ekonomichef samt avdelningscheferna som har representationskostnader, främst externa.

3.3.3. Stickprovsurval AB Kristianstadsbyggen

För att kunna validera att bolaget följer sina policys, riktlinjer och skattemässiga regler har vi tagit del av transaktioner på kostnadskonton för Avgifter kurser, konferenser och utbildning, Extern representation och Personalrepresentation (konto 5810, 5830, 5831, 5832, 5962, 6071, 6072, 7394, 7611, 7612, 7631, 7632). Totalt under perioden 2017-09-01 till 2018-08-31 är kostnader om 2 297 tkr hänförliga till dessa konton.

Av dessa har ett stickprov om totalt 16 stycken följts upp närmre vilket motsvarar 282 tkr. Urvalet har baserats på beloppsmässigt större fakturor samt i övrigt väsentliga transaktioner. Urval har följts upp mot underliggande faktura vilken i sin tur har följts upp mot styrande dokument och hantering både redovisningsmässigt och momsmässigt. Vidare har attestordningen granskats i samband med detaljgranskningen.

3.3.4. *Bedömning*

ABK:s styrande dokument avseende representation innehåller till viss del beloppsgränser vid framförallt gåvor till lokalhyresgäster och gåvor vid uppvaktning. För gåvor vid uppvaktning framgår även hur kostnaden ska hanteras skattemässigt. I övrigt är de styrande dokumenten allmänt utformade och ger begränsad ledning om vad som utgör representation.

Vår bedömning är att de styrande dokumenten är i linje med vad Skatteverket anser bör utgöra representation. Den allmänna utformningen, förutom vid gåvor, innebär dock att det inte är möjligt att endast utifrån de styrande dokumenten säkerställa en korrekt hantering av den skattemässiga hanteringen av representation. Vi rekommenderar att ABK upprättar riktlinjer, motsvarande riktlinjer för gåvor, och däri ange vid varje tidpunkt gällande beloppsbegränsningar vid måltider, personalfest, aktiviteter med externa parter etc.. Vi rekommenderar också att policydokumentet hänvisar till underliggande riktlinjer. Alternativt rekommenderar vi att ABK:s policy tydligt hänvisar till av Skatteverket publicerat material.

Policydokumentet och eventuella riktlinjer bör ses över årligen för att säkerställa att dokumenten är i enlighet med gällande rätt och hänvisar till relevant material.

Vår bedömning är att ABK har ändamålsenliga rutiner beträffande representationskostnader utöver kommentar enligt ovan. Vi har vid vår granskning uppfattat att de beloppsbegränsningar Skatteverket publicerat avseende representation har följts av ABK men för att undvika framtida misstag bör dessa beloppsbegränsningar framgå av interna styrande dokument.

Vi har vid vår stickprovsgranskning noterat att ABK inte följer dessa dokument fullt ut. Följande brist har identifierats:

- Deltagarförteckning och syfte med representation har till viss del varit bristfällig.

Vi har för kostnader enligt vårt urval vid ett tillfälle noterat att syftet med representation ej framgått av underlaget och noterat till viss del bristfällig deltagarförteckning. Vi har erhållit kompletterande information om att syftet med representationen framgår genom ABK:s riktlinjer för 10 årsjubilerande hyresgäster. Vi rekommenderar att syftet med representationen tillsammans med övrigt räkenskapsmaterial alltid framgår direkt av underlaget.

Övriga stickprov avseende representationskostnader har granskats med tillfredställande resultat.

3.4. **Är styrelsens i Kristianstads Renhållnings ABs interna kontroll avseende representation tillräcklig?**

Kontrollmål 1: Har bolagsstyrelserna tillräckliga rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls?

3.4.1. **Iakttagelser**

Styrelsen i Kristianstads Renhållnings AB har det yttersta ansvaret för den interna kontrollen gällande att godkänna representationspolicyn som ledningsgruppen tar fram. Styrelsen anser att de har god inblick i den interna kontrollen eftersom de får tydlig och korrekt återrapportering från bolaget.

I organisationen är ekonomichefen ~~finns ingen uttalande~~ ansvarig för intern kontroll i representationsfrågor. Ekonomiavdelningen konterar alla kostnader hänförliga till representationskostnader. Individen som haft en representationskostnad granskar konteringen och godkänner att kostnaden är korrekt, det lämnas sedan till närmast chef för attest. Ekonomichefens kostnader atteras av VD och VDs kostnader atteras av styrelsens ordförande. Det är främst ledningsgruppen eller stabsfunktionen som har representationskostnader. VD uttrycker vidare att ekonomikontoret är av mindre omfattning varpå VD har koll på de flesta representationskostnaderna då de inte är vanligt förekommande på bolaget. Skulle avsteg göras från policyn behövs detta diskuteras med närmst chef innan avsteg görs.

Det finns i dagsläget ingen rutin för när representationspolicyn ska ses över men bolaget jobbar med ett förslag på att detta ska göras mer löpande. Bolaget arbetar med en övergripande policy med underliggande riktlinjer avseende beloppsgränser, förmånsbeskattning etc. Bolaget arbetar med att implementera ett verksamhetssystem "Draftit" för bla personal- och chefshandböcker. I Draftit ingår bland annat rutiner och riktlinjer för representation som uppdateras automatiskt utifrån gällande lagstiftning av leverantören Vidare framhåller ekonomichefen att det är bättre att ha bifogade riktlinjer som är enklare att ändra än representationspolicyn som sådan. Vid framtagandet av policy och riktlinjer så utgår ekonomichefen från Kristianstads kommuns övergripande representationspolicy, Kristianstads Renhållnings AB har sedan valt att förtydliga policyn i riktlinjer. Ekonomichefen menar att riktlinjer med förtydliganden och beloppsgränser gör policyn mer användarvänlig.

Avsteg från policyn görs enbart i undantagsfall och då är det styrelse eller VD som kan besluta om avsteg. Enligt bolagets rutiner bjuds det normalt på 2 glas vin eller öl som får serveras.

Kontrollmål 2: Efterlevs gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området?

3.4.2. **Iakttagelser**

Kristianstad Renhållnings AB:s policy för representation är odaterad, det går således ej att utläsa när policyn togs i bruk. Policyn omfattar allmänt de situationer som normalt upp-

står i den löpande verksamheten. Vidare så hänvisar policyn till Kristianstads kommuns representationspolicy vilken inte heller innehåller detaljerade anvisningar.

Kristianstad Renhållnings AB har inga bilagor till sin policy vilket innebär att det inte finns några riktlinjer med mer detaljerad information avseende gränsdragningar om vad som omfattas av intern och extern representation och det styrande dokumentet innehåller inga beloppsgränser. Dock använder sig bolaget av Tholin & Larsson som löpande skickar ut uppdatering eller förtydliganden i representationsfrågor. Bolagets rutiner och interna riktlinjer finns således inte dokumenterat i ett formellt styrdokument men är frågor som frekvent diskuteras vid kontering. Därutöver arbetar Kristianstads Renhållning AB med att implementera verksamhetssystemet Draftit som kommer att omfatta bland annat rutiner och riktlinjer för representation.

3.4.3. *Stickprovsurval Kristianstads Renhållnings AB*

För att kunna validera att bolaget följer sina policys, riktlinjer och skattemässiga regler har vi tagit del av transaktioner på kostnadskonton för *Avgifter kurser, konferenser och utbildning, Extern representation och Personalrepresentation (konto 5810, 5831, 5832, 5920, 5940, 5950, 6071, 6072, 7610, 7611, 7621, 7631, 7632)*. Totalt under perioden 2017-09-01 till 2018-08-31 är kostnader om 745 tkr hänförliga till dessa konton.

Av dessa har ett stickprov om totalt 16 stycken följts upp närmre vilket motsvarar 35 tkr. Urvalet har baserats på beloppsmässigt större fakturor samt i övrigt anmärkningsvärda transaktioner. Urval har följts upp mot underliggande faktura vilken i sin tur har följts upp mot styrande dokument och hantering både redovisningsmässigt och momsmässigt. Vidare har avstämning gjorts mot att attestordningen följs.

3.4.4. *Bedömning*

Kristianstads Renhållnings AB:s policydokument avseende representation innehåller ingen information om den skattemässiga hanteringen av representationskostnader och ger, enligt vår bedömning, en begränsad vägledning avseende de situationer som normalt uppstår i den löpande verksamheten. Vad som utgör representation eller ej och kan därför medföra gränsdragningsproblematik.

Det innebär att det inte är möjligt att endast utifrån det styrande dokumentet säkerställa en korrekt hantering av avdrag för representation och gåvor. Kristianstad Renhållnings AB:s ekonomiavdelning har, som nämnts tidigare, tillgång till representationsmanualer upprättade av Tholin & Larsson. Av manualerna framgår enligt uppgift den skattemässiga hanteringen samt vid varje tidpunkt gällande beloppsbegränsningar. Vi rekommenderar att Kristianstads Renhållnings AB upprättar och kodifierar interna riktlinjer och därigenom vid varje tidpunkt gällande beloppsbegränsningar vid måltider, personalfest, aktiviteter med externa parter etc.. Vi rekommenderar att policydokumentet hänvisar till de underliggande riktlinjerna. Alternativt rekommenderar vi att Kristianstads Renhållnings AB:s policy tydligt hänvisar till av Skatteverket publicerat material.

Policydokumentet och eventuella riktlinjer bör ses över årligen för att säkerställa att dokumenten är i enlighet med gällande rätt och hänvisar till relevant material.

Vår bedömning är att Kristianstads Renhållnings AB har ändamålsenliga rutiner beträffande representationskostnader utöver kommentar enligt ovan. Vi har vid vår granskning uppfattat att de beloppsbegränsningar Skatteverket publicerat avseende representation har följts av Kristianstads Renhållnings AB men för att undvika framtida misstag bör dessa beloppsbegränsningar framgå av interna dokument. Kristianstad Renhållnings AB har vid de tillfällen vi granskat dokumenterat deltagare och syfte.

Vi har vid vår granskning inte noterat att Kristianstads Renhållnings AB avviker från sina styrande dokument. Samtliga stickprov avseende representationskostnader har granskats med tillfredställande resultat.

4. Revisionell bedömning

4.1. Bedömningar av kontrollmål och revisionsfråga

4.1.1. Är styrelsernas interna kontroll avseende representation tillräcklig?

Granskningens revisionsfråga har varit att bedöma följande: Är styrelsens interna kontroll avseende representation tillräcklig?

Efter genomförd granskning bedömer vi att samtliga bolagsstyrelser som ingått i granskningen till övervägande del säkerställt en tillräcklig internkontroll avseende representation i bolagen.

Vi grundar vår bedömning på att de granskade styrelserna följt de anvisningar som kommunfullmäktige gett. De granskade styrelserna har godkänt en representationspolicy på övergripande nivå. Flera av de granskade styrelserna har konkretiserat sin policy i riktlinjer som är mer lättanvända för bolagen och kommit en bra bit i sitt arbete med dokumentationen även om det kvarstår arbete. Framförallt saknas konkreta riktlinjer avseende den skattemässiga hanteringen av representationskostnader.

Bedömningen grundas även på att för samtliga bolag bedöms ett kontrollmål vara uppfyllt och ett delvis uppfyllt. För bedömning per bolag se nedan och för fullständig bedömning hänvisas till bedömningsavsnittet för respektive kontrollmål ovan i denna rapport.

4.1.2. Avstämning av kontrollmål för C4 Energi AB

Kontrollmål

Kommentar

Kontrollmål 1

Styrelsen har rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls

Delvis uppfyllt

Styrelsen har formaliserat representationspolicy på övergripande nivå. Representationspolicyen omfattar de generella principer på vad som utgör representation ur ett skatteperspektiv. Det finns till viss del underliggande riktlinjer för uppvaktning och avtackning. I övrigt saknas det kompletterande riktlinjer om hur representationskostnader ska hanteras skattemässigt.

Kontrollmål 2

C4 Energi efterlever gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området.

Uppfyllt

C4 Energi efterlever representationspolicyen och har interna rutiner för att säkerställa att gällande lagstiftning efterlevs. C4 Energi har kompletterande interna dokument däribland en matris för att avgöra om en representationskostnad är skattemässigt avdragsgill eller ej. Vid tveksamhet bedöms kostnaderna normalt som ej avdragsgilla.

4.1.3. Avstämning av kontrollmål för AB Kristianstadsbyggen

Kontrollmål

Kommentar

Kontrollmål 1

Styrelsen har rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls

Delvis uppfyllt

Styrelsen har formaliserat representationspolicy på övergripande nivå. Representationspolicy omfattar de generella principer på vad som utgör representation ur ett skatteperspektiv. Det finns goda underliggande riktlinjer för den skattemässiga hanteringen av gåvor internt och externt. Förutom riktlinjer har ABK informerat internt via mail till samtliga berörda avseende skattemässig hantering av måltidsrepresentation. I övrigt saknas det riktlinjer om hur representationskostnader ska hanteras skattemässigt.

Kontrollmål 2

ABK efterlever gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området.

Uppfyllt

ABK efterlever representationspolicy och har interna rutiner för att säkerställa att gällande lagstiftning efterlevs. ABK har mailledes meddelat kompletterande information avseende måltidsrepresentation internt för att avgöra om en måltid är skattemässigt avdragsgill eller ej. Vid tveksamhet bedöms kostnaderna normalt som ej avdragsgilla.

4.1.4. Avstämning av kontrollmål för Kristianstads Renhållning AB

Kontrollmål

Kommentar

Kontrollmål 1

Styrelsen har rutiner för att säkerställa att lagens och skatteverkets krav uppfylls

Delvis uppfyllt

Styrelsen har formaliserat representationspolicy på övergripande nivå. Representationspolicyn omfattar de generella principer på vad som utgör representation ur ett skatteperspektiv. Det finns inga kompletterande riktlinjer om hur representationskostnader ska hanteras skattemässigt. Kompletterande riktlinjer är under framtagande.

Kontrollmål 2

Kristianstad Renhållnings AB efterlever gällande lagstiftning, skatteverkets regler, bolagsstyrelsens beslutade riktlinjer och beslutade policydokument inom området.

Uppfyllt

Kristianstads Renhållnings AB efterlever representationspolicyn och har interna rutiner för att säkerställa att gällande lagstiftning efterlevs. Kristianstads Renhållnings AB har kompletterande interna dokument upprättat av Tholin & Larsson för att avgöra om en representationskostnad är skattemässigt avdragsgill eller ej. Vid tveksamhet bedöms kostnaderna normalt som ej avdragsgilla.

4.2. *Rekommendationer*

För att utveckla och stärka styrelsernas interna kontroll gällande representation rekommenderar vi nedan åtgärder:

- *Förtydligande* i riktlinjer och i anvisningar gällande vilka beloppsgränser som finns tillgängliga från Skatteverket och den skattemässiga hanteringen därav för att i största möjliga mån säkerställa att bolagen efterlever gällande rätt.
- *Förtydligande* till anställda som hanterar representation i organisationerna gällande vilka underlag som skall upprättas samt lämnas för att säkerställa att representationskostnader hanteras enhetligt.
- *Säkerställa* årligen att policydokumenten och riktlinjerna är uppdaterade med de senaste rekommenderade beloppsbegränsningar från Skatteverket för att säkerställa korrekta skattemässiga avdrag.
- I förekommande fall dokumentera externa rådgivares rapporter som bilaga till riktlinjerna för att säkerställa att samtlig berörd personal har tillgång till rapporterna.

2018-11-22

Uppdragsledare
Lena Salomon

Projektledare
Mattias Johansson